

64

Петро ОСАДЧУК: «Мені один ген якийсь особливий дістався від пращурів»

Відомий поет, публіцист і громадський діяч Петро ОСАДЧУК протягом восьми депутатських років дозволяв собі повторюватися лише в буфеті Верховної Ради. Щодня він так виголошував свою найкоротшу парламентську промову: «Дайте мені каву чорну, як холера, й моцну, як циган, що коня вкрав». Народився постійний споживач і оспівувач духмяного напою 2 грудня 1937 року в селі Острівець Городенківського району Івано-Франківської області в селянській родині. Закінчив філологічний факультет Одеського державного університету. Автор понад тридцяти поетичних збірок. Депутат двох скликань Верховної Ради України (1990–1998). Чесно ходив на сесійні засідання, але в залі писав не лише поправки до законів, а й гострі, часом ядучі, жовчні мініатюри. Пише їх і нині.

Виклав до столу доріжку з карбованців

– Петре Ільковичу! Де ви появилися як сатирик? У славній Одесі, на неповторній Дерібасівській?

– Ні, це вроджене. Мабуть, мені один ген якийсь особливий дістався від пращурів. А вперше я побачив українське сонце на Станіславщині – нині це Івано-Франківщина. «Я народився на землі від батька, що орав ту землю». Так писав ранній Дмитро Павличко.

– Ви часто цитуєте напам'ять вірші того чи того поета. Раніше мені здавалося, що лірики жонглюють лише своїми рядками.

– Я знаю, без перебільшення, сотні чужих поезій. Сам же почав писати ще в селі, та не взяв із собою жодної мініатюри, коли їхав до Одеси на вступні іспити. Гадав, що мій так званий доробок нікому не потрібний. Після вступу до вишу читав однокурсникам вірші Єсеніна, а вони думали, що то мої рядки. Свої ж почав систематично мережити на четвертому курсі. Але дівчатам їх не цитував – соромився.

– Червоніли й тоді, коли обнімали вродливиць?

– Не зашарівшись бодай один раз, ліриком не станеш. Перша поетична збірка з'явилася 1967 року, коли я вже працював у обкомі комсомолу. Один із віршів, замаскований під епіграф, починався так: «Забрів я в нетрі непролазні // З інтриг нікчемних і обманів. // Навколо мене платні блазні, // Як у дешевім балагані». Не хочу цим сказати, що я вже тоді був хоча б у душі дисидентом. Ні, я вірив у проголошувані ідеї, надто ж – ідеали. Але те, що бачив на власні очі, змушувало задумуватися над багатьма речами. Тим-то мені легко було рвати павутину вчорашнього, ілюзорного, неправдивого й неправедного. До того ж час від часу нагадував про себе отой трохи химерний, принаймні не такий, як усі, ген сатири. Звичайно ж, гострий язик міг завести туди, куди аж ніяк не хотілося б іти. Та, як мовиться, минулося.

– І ви стали процвітати, одержали комсомольську премію. А

як, до речі, витратили гонорар за першу збірку?

– Я тоді вже був одружений. Прийшов додому й з усіх отих грошей – їх було десь приблизно 700 карбованців – виклав доріжку від порога до столу, за яким писав лірику, та й не тільки лірику.

– Багато таких доріжок виклали за роки віршування?

– Чимало. Але заморських коледжів не маю, на мерседесах не їжджу. До речі, я все життя працюю, тому погано знаюся на так званих творчих сухарях.

– Ви давно перерахували свої збірки «Револьюційний паспорт», «Все співає і росте», «Сурми на світанні»?

– Я не спалював написаного. Що було, те було. Ударні, пафосні вірші – то був своєрідний прояв техніки ідеологічної безпеки. Але також виходили мої збірки з іншими назвами: «Вітряк», «Раска – біль і любов», «Біла каравела», «Галера», «Літаюча тарілка»...

Дивитися на світ відкритим поглядом

– Ви, почавши з лірики, потишеньку схилилися до іронії, сарказму...

– Лірика й сатира – два мої крила. Вони виростили одночасно. Не мені судити, яке з них міцніше. Знаю, що сатиричні мініатюри, на-

писані в парламенті, читають і нинішні народні обранці, та й не тільки вони.

Не розумію тих, хто видає окремо якісь пейзажні вірші, а окремо – громадянські, публіцистичні. У житті такого поділу немає. Реальна

дійсність – це сплав різних емоцій, думок, проблем. У житті все переплетено: і радість, і сум, і надія. І, звичайно, жарт, іронія, сміх.

На щастя, не маю автомашини, а тому завжди почувуюся вільним і незалежним. Зазвичай їжджу мет-

«Дайте мені каву чорну, як холера, й моцну, як циган, що коня вкрав»))))))

рополітемом. Мене пускають туди, бо показую посвідчення й кажу: «Не перевіряйте: я – учасник повстання на броненосці «Потьомкін». Так уже й блат завів. На ескалаторі, за звичкою, складаю чотиривірші. Зібралось їх уже сотні. Щось побачив, почув – і починаю римувати.

Знов-таки, на щастя, не маю й дачі. Сад мій – на підвіконнях. Люблю квіти – від калачиків до олеандра.

– Ви останнім часом відійшли від політики. Чому?

– Я ні від чого не відходив – ні від політики, ні від щоденних службових обов'язків і, на щастя, – від поезії. Точніше – лірика ще не відступила від мене.

– Певен, що й приймальна комісія, яку вам доручила очолювати Київська письменницька

організація, працює не лише динамічно, а й весело.

– Працюємо з увагою й повагою до талановитих претендентів на спілчанський квиток. Тут треба бути вимогливим, але й чуйним, делікатним.

– Керівна папаху важка, до того ж часто на очі сповзає.

– Я звик дивитися на світ відкритим поглядом.

І я не та людина, яку треба боятися...

– Пригадую 1972 рік минулого століття. Як працівник відділу культури ЦК Компартії України я поїхав до Ужгорода вивчати стан роботи з творчою молоддю. Після завершення всіх офіційних справ у приміщенні тамтешнього обласного відділення Спілки письменників України зібрався чоловік із десять перспективних прозаїків, поетів та перекладачів. Випили чарку-другу, почали пригадувати різні народні пісні. Раптом перекладач з угорської мови Юрій Шкробинець заспівав: «Ще не вмерла...». Тоді ще молодий талановитий лірик Петро Скунець, з яким я добре був знайомий і який знав, хто є хто і хто чого вартий, жартома запитав: «А ви знаєте, ким працює київський гість?». Після того, як було названо посаду, всіма шанованим перекладач зблід і замовк. Я підійшов до нього, заспокоїв: «Не зважайте на Петрові жарти. Я не та людина, яку треба боятися».

Я й сьогодні не соромлюся того, що був спершу комсомольцем, а потім – комуністом. Відомо ж бо, поруч працювали різні компартійці. Хіба не з повагою згадуємо нині Скрипника, Шумського, Хвильового? Головне, хто що робив, як думав... А сьогодні... Якось я сказав приблизно так: сучасним комуністом можна стати лише тоді, коли збагатиш власну комору запасами всіх багатств, які виробило людство.

У ЦК Компартії України я пішов працювати на запрошення відомого літературознавця й педагога Павла Федченка. Той, коли його агітував сам Петро Шелест, довго відмагався, відтак висунув останній аргумент: «Мого батька-вчителя розстріляли, як українського буржуазного націоналіста». Перший секретар ЦК начебто відповів так: «Ми це знаємо». А я завжди пам'ятаю свого батька, згадую його, коли доводилося приймати якесь важливе рішення.

З найраннішого дитинства світиться мені Святвечір. Ми так зби-

ралися: мати й троє дітей. А батькова доля складалася непросто: то він десь на війні (тоді наш край належав до Польщі), то в полоні, то втікає з нього й потрапляє до коломийської в'язниці, то опиняється в Сибіру... Назавжди закарбувалося в душі сказане мамою за святковим столом: «А тата нашого немає...».

З пам'яттю про батька, багатьох інших чесних та добрих людей я працював і в Одеському обкомі комсомолу, і в ЦК Компартії України. До нас часто надходили листи з підписами й без підписів, автори яких звинувачували своїх колег у найрізноманітніших «ізмах». Ми такі справи не роздмухували, а гасили. Робота відділу культури за керівництва Павла Федченка великою мірою спрямовувалася на захист української духовності. Публічно сповідуючи офіційні приписи та нормативи, ми прагнули зберегти серцевинну суть рідної культури.

І сьогодні переконаний: якби в компартійних структурах було більше справжніх українців, то доля нашої держави складалася б інакше. Свого часу в парламентських кулуарах почув парламентське: «Ви робили кар'єру тоді, коли ми сиділи у в'язницях і таборах». Довелося відповісти так: «Кожен діяв за велінням совісті. Річ не в колишній партійності, а в характері, переконаннях, ідеалах. Якби ми всі пішли в тюрми, то не мали б куди повертатися: всюди були б інші люди».

– Як на мене, про все це можна довго сперечатися. Скажіть, будь ласка, пане сатирику, як ви тоді ставилися до поета-комуніста Бориса Олійника?

– Борис Іллєч – український патріот. Свого часу ім'ям відомого поета прикривалися приблизно так, як ті, хто ставить попереду танків дітей і жінок.

– Як найбільші нинішні загрози для України?

– Загравання з керівництвом Росії. Спроби Росії відродити імперію, на жаль, будуть дедалі активніші.

А ще – ризики втратити зачатки громадянського суспільства.

Нині триває тотальна війна проти Національної спілки письменників України. Я в часи Кучми брав участь у написанні всіх концептуальних документів, спрямованих на те, щоб захистити право нашої творчої організації на громадянський голос. Її намагаються брутально закрити рота, бо невідгідно мати, як мовиться, під боком осередок незалежності, правдолюбства й правдомовства, рупор національно-демократичних, глибинно патріотичних сил. Спілка має свої структури в кожній області, її представники – прозаїки, поети, публіцисти – живуть і працюють у багатьох райцентрах, селах. Наші повпреди, як правило, говорять те, що думають, захищають українську культуру, духовність, а надто ж – рідну мову. Що більше владні структури тиснуть на спілку, то активніше вона втручається в політичні процеси. Нас знову й знову повчають: «Не лізьте в політику!». Хочеться нагадати всім: за Конституцією України джерело влади – народ, а письменники – частина свого народу, плоть від плоті його сини й доньки. Я певен, що в різних структурах, зокрема фінансових, є посадовці, які співпрацюють у тіншовому плані з російськими книговидавцями й мають з цього неабиякий зиск. Ось чому всіма силами саботується розширення видань української книжки.

Розмову від
Микола СЛАВИНСЬКИЙ,
член президії Національної спілки
письменників України.

